

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ · УРОК 45

Українські політичні організації на західноукраїнських землях.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Тема уроку: Українські землі у складі Польщі. Українські політичні організації на західноукраїнських землях.

Матеріал подано стисло й структуровано: становище українців у різних державах, політика урядів, форми самоорганізації, ключові події, дати, поняття та постаті.

Українські землі у складі Польщі

Головне. Після поразки визвольних змагань до Польщі ввійшли Східна Галичина, Західна Волинь, Полісся, Холмщина і Підляшшя. Українці були найбільшою національною меншиною держави, але обіцяні автономні й мовні права переважно не були реалізовані.

Напрям	Зміст
Міжнародний статус	Ризький мир 1921 р. закріпив за Польщею Західну Волинь, Холмщину й Підляшшя; 14 березня 1923 р. Рада послів визнала Східну Галичину частиною Польщі.
«Польща А» і «Польща Б»	Західноукраїнські землі відносили до «Польщі Б» («східних кресів»), де держава штучно стримувала соціально-економічний розвиток.
Осадництво	На українські землі переселяли польських військових і цивільних колоністів, надаючи їм земельні наділи, що загострювало проблему малоземелля.
Мовна й шкільна політика	Закон 31 липня 1924 р. посилив роль польської мови; мережа українських шкіл скорочувалась, поширювалися двомовні школи.
Пацифікація	У вересні–листопаді 1930 р. поліція й військо провели масові репресивні акції в українських селах після саботажних дій радикального підпілля.

Українська самоорганізація

Відповіддю на асиміляційний тиск стали кооперація, просвітні товариства, приватне шкільництво та церковні інституції.

Осередок	Роль
«Центросоюз», «Маслосоюз», «Центробанк», «Народна торгівля»	Формували українську господарську інфраструктуру та підтримували економічний самозахист.
«Просвіта»	Підтримувала читальні, видавничу справу, культурно-просвітню діяльність.
«Рідна школа»	Розбудовувала приватні українські гімназії та професійні заклади.
УГКЦ	Була важливою духовною та суспільною опорою українців Галичини.
Андрій Шептицький	Підтримував освітні, культурні й господарські інституції та захист національних прав.

Ключові дати й поняття

1921

Ризький мир і закріплення частини західноукраїнських земель за Польщею.

14.03.1923

Міжнародне визнання Східної Галичини частиною Польщі.

31.07.1924

Закон про державну польську мову; посилення полонізації шкільництва.

20.09–30.11.1930

Пацифікація у Східній Галичині.

1935

Курс УНДО на «нормалізацію» відносин із польською владою.

1937–1939

Нова хвиля репресій і ревіндикаційна кампанія проти православних.

Асиміляція Уподібнення одного народу до іншого зі втратою частини власної культурної та національної самобутності.

Осадництво Переселення польських колоністів на західноукраїнські землі з наданням їм земельних наділів.

Пацифікація Репресивна акція польської влади проти українського населення Східної Галичини 1930 р.

«Нормалізація» Спроба політичного порозуміння частини українських лідерів із польським урядом.

Ревіндикація Кампанія 1937–1939 рр., що супроводжувалася тиском на православних і руйнуванням храмів на Холмщині та Волині.

Українські політичні організації

Головне. Український політичний рух у Польщі був різноманітним: від легальної парламентської боротьби до підпільного революційного націоналізму.

Організація	Рік / лідери	Програма і методи
УНДО	1925; Дмитро Левицький, Василь Мудрий, Степан Баран	Найвпливовіша легальна українська партія; конституційна демократія, парламентська боротьба, орієнтація на незалежність України.
КПЗУ	Діяла підпільно як частина Компартії Польщі	Прорадянська орієнтація; вплив зростав у 1920-х, але Голодомор і репресії підірвали радянофільські настрої; 1938 р. партію розпущено.
УВО	1920; Євген Коновалець	Підпільна військово-політична організація; мета — самостійна соборна Україна; використовувала саботаж, експропріації й політичний терор.
ОУН	1929, Відень; Євген Коновалець	Об'єднала націоналістичні організації; поєднувала пропаганду, організаційну роботу, саботаж і політичний терор.

Причини радикалізації та інтегральний націоналізм

На радикалізацію частини молоді впливали поразка визвольних змагань, бездержавність, полонізація, осадництво, пацифікація, розчарування у можливості компромісу та крах прорадянських ілюзій після Голодомору й репресій у СРСР.

Інтегральний націоналізм, пов'язаний з ідеями Дмитра Донцова, проголошував національну державу найвищою політичною цінністю, а шляхом до неї — національну революцію.

Критичний висновок. Політичне насильство привертало увагу до українського питання, але водночас спричиняло жертви, репресії та поглиблювало конфлікт.

Ключові дати й постаті

1920

Створення УВО на чолі з Євгеном Коновальцем.

1925

Створення УНДО.

1929

Заснування ОУН у Відні.

1934

Убивство міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького членами ОУН.

1935–1936

Варшавський і Львівський процеси над діячами ОУН.

23.05.1938

Загибель Євгена Коновальця у Роттердамі внаслідок спецоперації НКВС.

УНДО Українське національно-демократичне об'єднання — найбільша легальна українська партія у Польщі.

УВО Українська військова організація — підпільна організація, створена 1920 р.

ОУН Організація українських націоналістів, створена 1929 р. у Відні.

Атентат Політичний замах.

Євген Коновалець Керівник УВО, перший голова Проводу ОУН.

Підсумок уроку

Політика Польщі щодо українців поєднувала асиміляційний тиск і репресії з обмеженим простором легальної політики. Це сприяло одночасному розвитку парламентського, кооперативного та радикального націоналістичного рухів.